Коцко Т.А.
кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри менеджменту підприємств,
Національний технічний університет України
«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»

DOI: https://doi.org/10.36059/978-966-397-573-3-20

СТРАТЕГІЧНІ ПРІОРИТЕТИ ЕКОНОМІЧНОЇ ПОЛІТИКИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ «ЗЕЛЕНИХ» СТРУКТУРНИХ ЗРУШЕНЬ

Одним з ключових завдань економічної політики держави є забезпечення трансформації структури економіки в напрямі збалансування її пропорцій та розвитку адаптаційного потенціалу [1, с. 9–23]. З огляду на сучасні глобалізаційні виклики та ресурсні обмеження, *навіть у найбільш ліберально орієнтованих країнах, певною мірою переосмислюється економічна роль держави в контексті завдань структурного розвитку економічних систем.*

Наявність значних деформацій у структурі економіки України, які були закладені в економічній моделі УРСР, виявилася базовою причиною складних та суперечливих перетворень на шляху переходу до моделі ринкової економіки. На жаль, протягом багатьох років в країні не вдалося створити якісно нову конструкцію економіки, яка б дозволяла забезпечувати значно вищу якість економічного розвитку [1, с. 72–78]. Навпаки, *спостерігалась системна структурна деградація, – диспропорції, обумовлюючи комплекс негативних ефектів, породжували нові деформації, або ж посилювали існуючі*. Як результат, економічна динаміка була повністю позбавлена характеру сталості.

Слід відзначити, *що в умовах переходу до сталого розвитку завдання структурної трансформації економіки суттєво ускладняються, структурна політика набуває нового змісту, розширюється її інструментарій, ускладнюються механізми реалізації.* На порядку денному з'являються нові завдання пов'язані з розвитком організаційно-управлінських, фінансово-економічних, інституційних та інших механізмів, які б дозоляли системно активізувати інноваційні імпульси розвитку, інтегрувати міжгалузеву взаємодію, освоювати вищі технологічні уклади, впроваджувати передові технології, стимулювати «зелене» зростання, формувати нові ринки тощо.

Глибокі *деформації, які мали місце в структурі економіки України обмежували поступ в напрямі сталого розвитку.* Після початку повномасштабного військового протистояння з Російською федерацією ситуація ще більшою мірою ускладнилась. Руйнування виробничого потенціалу, посилення ресурсних обмежень, загострення соціальних та

екологічних проблем деактуалізувати пріоритети практичної реалізації концепції сталого розвитку. Разом з тим, *сьогодні очевидно, що на порядку денному постають завдання формування якісної нової моделі економічної конструкції в перспективі, яка потенційно володітиме значно більшим потенціалом сталості*. Адже базові галузеві пропорції економіки України зазнали значних змін і перспективна її конструкція уже не буде такою, як була раніше. Завдання держави – формувати передумови структурної трансформації, яка б все більшою мірою інтегрувала механізми сталості.

У цьому контексті, особливо важливого значення набувають завдання, пов'язані із створенням комплексу відповідних передумов забезпечення «зеленої» трансформації економіки, «зеленого» зростання та, як результат, «зелених» структурних зрушень. Така політика дозволить сформувати якісно нові можливості поступу в напрямі сталого розвитку. *Процеси «зеленої» трансформації інтегрують економічні, екологічні та соціальні ефекти формуючи потенціал сталого розвитку* [2, с. 9–18]. Їх характерною особливістю є технологічна трансформація, яка інтегрує міжгалузеву взаємодію, активізуючи механізми саморозвитку та адаптації.

У контексті повоєнної відбудови, структурна політика має бути орієнтованою на забезпечення «зелених» структурних зрушень, *які відображають комплексні та глибокі зміни в економічній системі країни, її структурі на шляху до формування нової моделі економіки, розвиток якої базується на інтегрованості економічної, екологічної та соціальної складових.* Можна навести різні визначення суті поняття «зелені структурні зрушення», акцентуючи увагу на тих чи інших його складових. Варто розмежувати два поняття «зелена» трансформація економіки» та «зелені» структурні зрушення». *«Зелена» трансформація економіки – це тривалий та системний процес її структурної перебудови в напрямі зростання питомої ваги «зелених», екологічно чистих галузей, що супроводжується підвищенням екологічної ефективності економічної системи і забезпечується посиленням ролі мотиваційних механізмів інтеграції економічних та екологічних пріоритетів розвитку на різних ієрархічних рівнях, результатом якого є «зелені» структурні зрушення*. «Зелена» трансформація досягається не лише на основі саморегулюючих механізмів ринку та економічних інтересів господарюючих суб'єктів, а й завдяки економічній політиці держави, її структурному напряму. Вона породжує комплекс ефектів в економічній, фінансовій, соціальній та інших сферах, змінюючи структуру виробництва, споживання, зайнятості тощо. Важливою складовою «зеленої» трансформації є посилення міжгалузевої інтегрованості, інноваційної спроможності економіки та її адаптивності.

У найбільш загальному розумінні – *«зелені» структурні зрушення – це зміни кількісного та якісного характеру в економічній системі країни, які відбуваються в галузевій, секторальній, відтворювальній, інституційній структурі під впливом внутрішніх і зовнішніх факторів, у результаті чого формується нова, екологічно ефективна модель економіки, в межах якої з'являються екологічно чисті галузі, зростає екологічна ефективність виробництва та посилюється інноваційна спрямованість економічного розвитку в напрямі екологічно орієнтованих пріоритетів.*

З огляду на військово-політичну, соціально-економічну ситуацію в Україні, завдання повоєнної відбудови економіки, роль держави як суб'єкта політики у сфері структурної перебудови потребує формальної визначеності на стратегічній основі [1]. *Необхідно розробити модель політики, яка дозволить вирішувати завдання відбудови, інтеграції військової та цивільної економіки, враховуватиме потенційні загрози економічній безпеці, а також формуватиме стійкі передумови «зелених» структурних трансформацій.* Разом з тим, зазначені завдання слід розглядати в комплексі пріоритетів сталого розвитку [3].

У *системі стратегічних пріоритетів економічної політики держави забезпечення «зелених» структурних зрушень* можна виділити такі [1–3]:

– *створення інституційних передумов «зелених» трансформацій* – цілісної нормативно-інституційної бази, яка б сприяла інтеграції екологічних пріоритетів у різні сфери життя суспільства – систему державної політики, діяльність органів місцевого самоврядування, стратегії розвитку підприємств, програми освітніх, наукових установ, ініціативи громадських організацій тощо;

– *розвиток сприятливого інвестиційного клімату та забезпечення його інтегрованості* – важливо *створити структурно цілісне, передбачуване та функціонально ефективне інвестиційне середовище*, яке б забезпечувало ефективну взаємодію економічних, правових, фінансових та екологічних факторів на різних ієрархічних рівнях;

– *забезпечення інституційної підтримки інновацій та розвитку людського капіталу* – створення сприятливих умов для інноваційно орієнтованої діяльності, наукових досліджень та освітньої активності, інтеграції сфери освіти, науки, виробництва;

– *формування системи екологічних стимулів і обмежень* – запровадження податкових, фінансових та інвестиційних стимулів для підтримки екологічно орієнтованої діяльності, а також штрафних санкцій та регуляторних вимог, що передбачають проходження дозвільних процедур і врахування додаткових витрат підприємств;

– *розвиток механізмів «зеленого» фінансування* – формування ринку «зелених» фінансових інструментів, стимулювання залучення

довгострокових інвестиційних ресурсів у різні проєкти, зростання ролі держави як інвестора, залучення прямих іноземних інвестицій тощо;

– *розвиток інфраструктури «зеленої» економіки* – формування матеріально-технічної, інформаційної та організаційної бази, яка забезпечує функціонування «зелених» секторів економіки (енергоефективні та екологічно чисті виробничі потужності, системи циркулярного виробництва, індустріальні парки та кластери «зелених» підприємств, відповідні інформаційні платформи);

– *стимулювання розвитку екологічної освіти та культури* з метою формування екологічно відповідального світогляду у людей та відповідного способу життя;

– *активізація співпраці з Європейським союзом в питаннях екологізації*, сталого розвитку, впровадженні міжнародних «зелених» стандартів, «зелених» технологій, реалізації «зелених» проєктів.

Таким чином, *«зелена» трансформація економіки та зумовлені нею «зелені» структурні зрушення виступають ключовим фактором формування нової моделі економічної системи, орієнтованої на збалансовану інтеграцію економічної, екологічної та соціальної складових розвитку*. Така модель базується на системній активізації інноваційних механізмів економічного зростання, посиленні внутрішніх адаптаційних властивостей економічної системи. Вона *забезпечує її стійкість на етапі кризового розвитку, створюючи можливість перетворення кризових фаз економічної динаміки на імпульси структурної модернізації та формування нової якості розвитку*, водночас обмежуючи потенціал загроз економічній безпеці в довгостроковій перспективі.

Список використаних джерел:

1. Промисловість України перед викликами майбутнього: у пошуках відповідей та рішень : колективна монографія / за ред. д-ра екон. наук Л.В. Дейнеко ; НАН України, ДУ «Ін-т екон. та прогноз. НАН України». Електрон. дані. Київ, 2022. 346 с.

2. Зелені інвестиції у сталому розвитку: світовий досвід та український контекст. Аналітична доповідь, Центр Разумкова, 2019. 316 с.

3. Стратегія сталого розвитку України до 2030 року. Проект-2017. 112 с. URL: https://www.undp.org/content/dam/ukraine/docs/SDGreports/UNDP_Strategy_v06-optimized.pdf